

מעדני אשר

שאלות והקירות בענייני פרשת השבוע

י"ל ע"י מוכן "מעדני אשר" בית שמש

לעילוי נשמת האב"ד הרב אשר מאיר ז"ל
בן ידידנו הרה"צ עזריאל ברוך אהרנבוץ שליט"א
נ.ל.ב.ע. ל' חשוון תשפ"ג

חג הפסח

שנת תשפ"ד

שנת 21

לממלכת התורה

מעדני אשר

גליון תתקצ"ד

מדוע יושבים כשמברכים ברכת על אכילת מצה הרי ברכת המצות צריך לברך בעמידה?

ק"מ"ל אור"ח סימן תע"ה ס"ק א' דכשאוכל המצה של מצוה מברך ב' ברכות, על אכילת מצה, והמוציא לחם מן הארץ, בעינין מדוע אין מברכים שהחיינו על אכילת מצה עיין במעדני אשר פרשת בא תשע"ג, בעינין אם שכח לברך ברכת המוציא בליל פסח האם לא יצא דהויא כאילו גוזל, עיין בספר מעדני אשר חג הפסח ע"מ צ"ז אריכות נפלאה בעינין זה.

יש להקשות: מדוע מברכים ברכת על אכילת מצה בישיבה, הרי קימ"ל בית יוסף אור"ח סימן ח' בשם הירושלמי, וכן במגן אברהם אור"ח סימן ח' דברכת המצות צריך לברך מעומד, א"כ ברכת אכילת מצה דהויא ברכת המצות צריך לברך מעומד, כן מקשה הפרי מגדים בפתיחה להלכות ברכות ס"ק י"ח, וכן בשפת אמת מגילה כ"א ע"מ א'.

איכא כמה תרוצים

א. ברכת על אכילת מצה, דומה לברכת הנהנין, לכן יכול לברכה בישיבה כמו ברכת הנהנין, כך תירץ הפרי מגדים הלכות ברכות בהקדמה אות י"ח.

ויסוד זה: כבר קדים בספר האשכול ריש סימן כ"ג שכתב דהא דקימ"ל ברכת המצות בעמידה, היינו ברכות המצות שאין בהן הנאה, אבל ברכות הנהנין כאכילת מצה וסוכה וקידוש והמוציא וברכת המזון אין צריך.

ב. לפי שכל הלילה הוא מיסב דרך חירות, לכן יכול לשבת אף בעת ברכת על אכילת מצה, כך תירץ הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך זצ"ל הליכות ארחות הלכה אור"ח הערה 253.

מעדני אשר נראה להביא ראיה לתרוץ זה: ע"פ מה דהקשה בשבולי הלקט מו"ב בט"ז אורח חיים סימן תכ"ב ס"ק ד', ובמגן אברהם שם ס"ק כ"ח למה בליל פסח קורין את ההלל בישיבה הרי הלל בעינין לקרות מעומד, ותירץ מתוך שחולקין אותו אין מטריחין אותו לעמוד, ועוד שאז דרך הסיבה וחירות.

ג. ע"פ מה שכתב בפני יהושע מגילה כ"א דהא דברכת המצות מעומד, ה"מ במצוות שצריך לעשות מעומד, לא עדיפא הברכה וצריכים לעשות מעומד, אבל במצוות שגוף המצוות עושים מיושב אפשר לברך הברכה נמי בישיבה, לפי הנ"ל אתי שפיר, דכיון דעצם אכילת מצה מקיימים בישיבה, א"כ הברכה אפשר נמי בישיבה, כך תירץ שפת אמת מגילה כ"א ע"מ א', ועיין במור וקציעה אור"ח סימן ח', ובמגן גבורים שם, ובפרי מגדים.

אבל בשפת אמת: תמה על חילוק זה, וכתב דמסתמא דירושלמי משמע דבכל אופן ברכת המצות בעמידה ואינו תלוי במצוה ומניח קושיא זו בצ"ע, ועיין שדה חמד כללים בפאת השדה מערכת ב' סימן כ"ט.

גליון זה לעילוי נשמת

זקנתי האשה החשובה מרת חיה טויבא שוורץ ע"ה

בת הרב חיים יעקב קאפיל ע"ה

נפטרה י"ד ניסן תשכ"ו

ת.נ.צ.ב.ה

גליון זה נודב ע"י ידידנו הנדיב הנכבד

הרב זאב בעער שליט"א ירושלים

לרגל שמחת הברית לבנו

כמר ישראל ני"ו

וברכת מזל טוב לאביו

ידידנו הרב שמעון שליט"א

יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות

יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו

ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידנו הנדיב הנכבד

הרב יצחק משה צימרמן שליט"א לונדון

בעל מהדורות מעדני אשר

מעדני אשר חלק ה' עה"ת – מעדני אשר הלכות שבת

לעילוי נשמת אמו

ה"ה מרת שרה חנה בת יהודה לייב ע"ה

נפטרה י"ג ניסן תש"פ

ת.נ.צ.ב.ה

גליון זה נודב ע"י ידידנו הנדיב הנכבד

הרב משה חיים מילר שליט"א בארא פארק

לעילוי נשמת אביו

הרב אהרן דניאל בן חיים שמעון ז"ל

נ.ל.ב.ע. שביעי של פסח

ת.נ.צ.ב.ה

כך

אלא מימילא נפיק ידי חובתו, כך כתב הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך זצ"ל הליכות שילה פרק ט' ס"ק ל"א ע"מ ע"ס.

מדוע היה צריך את הנס בשעת יציאת מצרים שהיה לילה כיום יאיר?

בפרשת בא י"ב מ"ב ליל שמורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים הוא הלילה הזה לה' שימורים לכל בני ישראל לדורותם

הנה איתא במדרש ובוז"ק מכאן שאותה הלילה הוי נהיר להון כמו בתקופת תמוז.

ובחנוכת התורה בפרשתן וכן החיד"א בספרו שמחת הרגל ע"מ 32 כתבו מקור נפלא בתורה לדבר זה שהיה לילה כיום יאיר: על פי מה דאיתא במדרש בראשית על הפסוק ויקרא אלהים לאור יום ולחושך קרא לילה, מפני מה כתיב אצל יום אלהים וגבי לילה כתיב סתם ולחושך קרא לילה ולא אלהים, ומתרץ המדרש דלילה הוא רע ודינים שריא ביה, לכן לא כתיב גביה אלהים דאין הקדוש ברוך הוא משתף שמו על הרעה, ובוה יובן דכאן כתיב ליל שמורים היא לה' וקשה היאך השתתף שמו של הקדוש ברוך הוא אצל לילה, משום הכי מתרץ המדרש דאותה הלילה היתה נהורא כמו יממא משום הכי כתיב גביה ה', ובוה מדויק הפסוק ליל שמורים דהיינו אותה הלילה הוא לה' דבאותה לילה יכולין להשתתף שמו של הקדוש ברוך הוא.

ובאור החיים הקדוש בפרשת בא מחדש שמי שלא סיפר בסיפור יציאת מצרים שהיה לילה כיום יאיר לא קיים המצוה.

יש להקשות: מדוע היה צריך לנס זה ומה היה המטרה שהיה לילה כיום יאיר, כך מקשה החיד"א בהגדה של פסח שמחת הרגל ע"מ ל"ד, וכן בחנוכת התורה פרשת בא.

איכא כמה תרוצים

א. כי חז"ל אמרו שהטעם שיצאו בדר"ו שנה היינו משום ששעבדו בהם בלילות וא"כ גם הלילות באו בחשבון והו"ל כאלו ישבו ת"ל שנה דהגזרה לא היתה רק לשעבדם בימים כמשפט העבדים לעבוד ביום אבל בלילה שם ינוחו יגיעי כח ולאשר הרעו לשעבדם גם בלילות מן הדין הוא שהלילות ישלימו המנין ולהורות זה עשה ה' שהלילה הזו האירה כשמש להודיע לכל כי צדיק הוא יתברך וצדק דינו להוציאם בחצי זמנם כי הלילות ששעבדום נחשבו לימים, כך כתב החיד"א בהגדה של פסח שמחת הרגל ע"מ ל"ה.

ב. משום דפרעה היה לו קניית הגוף בישראל, והנה עכשיו בשעת יציאתם ממצרים הוצרך לשחרר אותם ולחזור ולהקנותם להקב"ה, וזה צריך קנין וקיימא לן דאין קנין בלילה, לכן הוצרך אותה הלילה להיות מאירה כיום, וכדאיתא בפוסקים דאף בלילה יש קנין כשמדליקים נרות דהוי כעין יממא, כך כתב בחנוכת התורה בפרשת בא.

ג. דכל המטרה של היציאת מצרים להשריש אמונה כמו שמבואר בחינוך וברמב"ן לכן הראה הקב"ה שהלילה מה שנראה לכם שזה חושך בשבילכם זה גם נהיה אור להראות הכל זה אור ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, הכל זה רק לטובתנו, מעדני אשר.

ד. עיקר השמחה של יציאת מצרים מבואר בתורה זה בשביל קבלת התורה, ולכן רמזה התורה ביצאה דעכשיו שכל המטרה בשביל התורה הלילה צריך להיות אור כמו ביום כמו דכתוב והגית בהם יומם ולילה, לכן היה לילה כיום יאיר, מעדני אשר.

האם כיון שהיה לילה כיום יאיר היה דין יום לגבי ההלכות שצריך לעשותם ביום?

הנה בש"ת יד אליהו סימן י"א כתב דכיון דהיתה מאירה כשמש, כל הדינים הנוהגים ביום, נוהגים בלילה ההיא, דלילה כיום הואיל דנהורא עמה שרא.

יש להקשות: על הא דאיתא בהגדה של פסח מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בר קרייה ור' עקיבא ור' טרפון שהיו מסובין בבני ברק והיו מספרין ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו לתלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית, דקשה מדוע אמרו לתנאים שספרו כל הלילה ביציאת מצרים הגיע זמן ק"ש של שחרית הרי לילה כיום יאיר וכל הלילה יכלו לקרוא ק"ש של שחרית, כך מקשה החיד"א בהגדה של פסח שמחת הרגל ע"מ ל"ב.

ומתרץ החיד"א: נראה דלענין קריאת שמע של יום לא נפיק בלילה לומר ק"ש בסוף הלילה כיון שהיא מאירה כשמש ויכולים לעשות הדינים הנוהגים ביום, דהא קריאת שמע תלו בזמן קימה והוא יום ממש, וזה כיונו לומר ק"ש של שחרית כלומר הוא זמן קימה ביום שהוא זמן ק"ש של שחרית שאף בלילה יצ"מ שהיתה מאירה כשמש ומש"ה מלו בלילה אף דאין מלין בלילה למ"ד וכמ"ש הרב יד אליהו, מ"מ ק"ש של שחרית הוי דוקא ביום ועתה הגיע זמנה דהוא יום, כך תיבץ החיד"א בהגדה של פסח שמחת הרגל ע"מ ל"ב.

מעדני אשר: מדברי החיד"א חזינו חידוש דהוא סובר דלילה כיום יאיר לא היה רק בלילה יציאת מצרים אלא בכל שנה בלילה פסח הוא לילה כיום יאיר

מדוע רק בנס של פסח יש ההלכה שכל המרבה לספר הרי זה משובח?

איתא בהגדה וכל המרבה לספר הרי זה משובח. יש להקשות: מדוע רק בנס של יציאת מצרים מצינו את ההלכה שכל המרבה לספר הרי זה משובח, ולא בשאר ניסים, מעדני אשר.

נראה לתרץ: דבהנפץ חיים כתב שכל הגלות של מצרים התחיל מדיבור יתירה שדיבר יוסף על אחיו, ובגלל זה נתגלגל הדבר וירדו למצרים, לכן כדי לתקן את הדבר אחרי שיצאו תיקנו שידברו מילים טובות יתירות כדי לתקן את הדיבורים יתירות שגרים לקלקול, ולכן פסח הוא נוטריקון פה סח, שלומר שצריך לדבר הרבה מילים לשבח.

וזה הכוונה מה שאנו אומרים בהגדה וירד מצרימה "אנוס על פי הדיבור" דהכוונה בגלל הדיבור של יוסף הצדיק שהביא את דיבתם רעה של אחיו אל אביהם נתגלגל הדבר וירדה למצרים.

עוד נראה: כיון שכל המטרה של סיפור יציאת מצרים להשריש אמונה, כמה שיותר להשריש זה יותר מעלה.

האם מותר להאריך במצות סיפור יציאת מצרים באופן שלא יוכל לאכול סעודת יו"ט כמו שצריך?

יש לחקור האם מותר להאריך בסיפור יציאת מצרים באופן שלא יוכל לאכול סעודת יו"ט כמו שצריך. הנה החתם סופר בספרו תורת משה פרשת בא על הפסוק ואכלתם אותו בחפזן וז"ל רומז שיאריך בסיפור יציאת מצרים כל כך בשעה שמצה ומרור מונחים לפנינו עד שלבסוף יהיה הזמן הכול לאכול פסח קודם חצות או קודם עמוד השחר באופן שתהיה האכילה גופא בחפזן ובבהילות, והנסיגון מוכיח, א"כ ה"ה לסעודת יו"ט שמותר למהר, והנה יש מקומות שאין מקפידים על חצות וסומכין על התנאי של האבני נזר.

מי שיש לו כמה בנים האם יש חיוב לספר לכל אחד מהבנים

או שדי לספר לאחד מהם?

יש לחקור האם מצות והגדת לבנך זה לכל אחד מבניו ואם יש לו כמה בנים יש לו חיוב לספר לכל אחד מהבנים או דילמא המצוה של והגדת לבנך די שמשפר לבן אחד

מעדני אשר: נראה לומר דתלוי בטעם המצוה של סיפור יציאת מצרים, דהנה בספר החינוך מצוה כ"א כתב וז"ל וענין המצוה, שיזכור הניסים והענינים שאירעו לאבותינו ביציאת מצרים, ואיך לקח האל יתברך נקמתנו מהן, ואפילו בינו לבין עצמו, אם אין שם אחרים, חייב להוציא הדברים בפיו, כדי שיתעורר לבו בדבר, כי בדבור יתעורר הלב, לפי הנ"ל אפשר לומר דדי אם מספר לבן אחד, דכיון דסיפר לאחד כבר יתעורר הלב.

אבל לפי מה שכתב הרמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז' מצוה להודיע לבנים ואפילו לא שאלו שנאמר והגדת לבנך, משמע דהטעם הוא משום חינוך הבנים, לפי הנ"ל מיסתבר דיש לו חיוב לספר כל בניו ואינו די במשה שסיפר לאחד.

מעדני אשר: אם נאמר שמי שיש לו כמה בנים די שמשפר לאחד אפשר ליישב מנהג העולם שבהרבה מקומות שולחים את בניהם להיות בליל הסדר אצל הרבי ואיך מותר לבן לעשות כן, הרי מבטל את מצות והגדת לבנך, אבל אם נאמר שאם מספר לבן אחד מקיים את המצוה של והגדת לבנך, אתי שפיר.

האם מי שלומד אינו חייב לספר ביציאת מצרים?

אנו אומרים בהגדה של פסח ואפילו כולנו חכמים כולנו יודעים את התורה. מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים.

יש להקשות: מה החידוש בזה מדוע היה הויא אמינא שחכם פטור מלקיים מצות סיפור יציאת מצרים, כך מקשה בהגדה של פסח למהר"ל צינץ.

ותירץ: ע"פ מה שכתב בספר החינוך מצוה ש"ו העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה, וכמו שאמר השם למשה שמו"ג י"ב וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה, ופירוש הפסוק כלומר, הוציאך אותם ממצרים יהיה לך אות שתעבדון את האלהים על ההר הזה, כלומר שתקבלו התורה שהיא העיקר הגדול שבשביל זה הם נגאלים והיא תכלית הטובה שלהם, וענין גדול הוא להם, יותר מן החירות מעבדות, ולכן יעשה השם למשה אות צאתם מעבדות לקבלת התורה, כי הטפל עושין אות לעולם אל העיקר, א"כ הויא אמינא כיון שעיקר הסיבה שנגאלו ממצרים, כדי שילמדו תורה, א"כ מי שלומד אינו צריך לספר ביציאת מצרים, מ"מ מחדש בעל הגדה שחייב.

האם כשמקיימים מצות סיפור יציאת מצרים גורמים שיבא אותם הניסים

בזמננו?

כתוב בתורה פרשת בא י"ב ולמען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי במצרים.

הנה בנועם אלימלך פרשת בא כתב על הפסוק הנ"ל היות כשהקב"ה ברחמי עושה נס לישראל פעם אחת ונוקם להם מאויביהם אז נתעוררו הרחמים ומועיל אפילו לעתיד בכל דור כשישראל צריכין להנקם מאיזה שונא העומד עליהם להכבידם בעול שררה או מלך אז הקדוש ברוך הוא עושה נקמה בו כיון שכבר נתעוררו אותן הרחמים בענין כזה, וזהו ולמען תספר כו' אשר התעללתי במצרים, וכשתספרו זאת תעוררו אותם הרחמים וינקם לכם מאויביכם לבל יוכלו היצר לכם כלל.

וכן כתב בספר זאת זכרון מהרבי מלובלין זצוק"ל ע"מ ע"ו בסופו שמעתי מאת הרב המגיד מזלאטשוב אך ראיתי גם בספרים כי בספורי ניסים יעלים וממשיכין שורש של הניסים לעשות עוד ניסים וכיוצא באלו,

קול המעדינים

דרשות שנאמרו בקהילות הקודש הכנה לליל הסדר

"בויאן ישיבה ביתר עילית"

הכנה לפסח - וסיכום זמן חורף
ובחינה מקיפה על כל מסכת נדרים

"בעלזא אשדוד רובע ג' אשדוד בית המדרש המרכזי"

הכנה לפסח - ומעמד יסוד קבוצה לאברכים עד גיל חמישים
בראשות ידידינו הדומ"צ הגאון שלמה לוינגר שליט"א ראש ישיבת ישמח לב בעלזא אשדוד

"גור בית שמש בית ברלינר"

הכנה לחג הפסח

"ויזניץ ברכפלד"

הכנה לפסח למאות בחורים

חב"ד ישיבה גדולה רמה ד' בית שמש"

מעמד האדיר סיום הרמב"ם - והכנה לפסח

"צאנז"

בית המדרש הגדול בירושלים הכנה לפסח

קרית צאנז נתניה באולם בביתו של מרן האדמו"ר מצאנז שליט"א

"ישיבת שערי יושר ירושלים"

הכנה לפסח - וסיכום זמן חורף

ובחינה מקיפה על כל מסכת פסחים

משיב בהלכה

מדרור זה נדבך תערך ע"י ידידת ר' מרדכי זיסקינד הגר שליט"א - מנהגן
משיב בהלכה שתן ודיעת ההלכה | כל ההלכות הם מושרע ומשנה ברורה

חידות בעניני חג הפסח

- א. היכי תימצי מקרה ובו יהודי הלך בפסח לחנות של גוי וקנה חמץ ובכל אופן הוא לא עבר על איסור חמץ?
- ב. היכי תימצי יהודי יחזיק חמץ שלו בפסח והוא אינו חייב לבערו מדוארייתא?
- ג. היכי תימצי. שנים שיש להם כזית חמץ האחד עובר על בל יראה והשני לא?
- ד. היכי תימצי הלכה שמותר רק ב"ט של פסח ואסור בשאר הימים טובים?
- ה. היכי תימצי לשנות רביעית משקה עבר על איסור, ואם ישתה יותר כבר יהא מותר, ואם שוב ישתה הרבה מאוד יותר שוב יחזור האיסור?
- ו. היכי תימצי שלגבי איסור אכילה ערב פסח קל יותר מכל ערב שבת וי"ט (אפילו שתמיד ערב פסח חמור מכל ערב שבת וי"ט)?
- ז. היכי תימצי שמותר (או יהא מצוה) לאכול מצה בערב פסח?
- ח. היכי תימצי קטן שיאכל דבר מסויים ויקיים בזה מצוה, ובכל זאת אסור לאביו [ובודאי גם לאחרים] להאכיל אותו דבר זה.
- ט. היכי תימצי איש מישראל גדול ובר דעת שמסב לשולחן עם בניו בליל הפסח ואינו חייב מה"ת בסיפור יציאת מצרים?
- י. היכי תימצי שאדם אוכל את הכזית הראשונה של המצה, ומברך עליה המוציא לחם מן הארץ, אך אינו יכול לברך עליה "על אכילת מצה"?
- יא. היכי תימצי שנים עושים את אותו מעשה בדיוק, לאחד זה נחשב כאילו עשה מצוה ולשני כאילו עשה עבירה?
- יב. היכי תימצי שאוכל מצה חשובה ומהודרת שנעשית לשמה ואינו יוצא ידי חובתו?

שמות הזוכים לחודשים אדר א' ואדר ב'

הרב דניאל משה גוטמן שליט"א בני ברק

הרב אליהו פורטנוי שליט"א רחובות

הרב אשר צייבעל שליט"א ירושלים

הרב יצחק ברקלי שליט"א מודיעין עילית

כללי השתתפות

1. כל תשובה נכונה, אפילו לשאלה אחת תזכה את השולח להיכנס להגרלה, יהיה הגרלה על שני פרסים ע"ס 500 ₪.
2. כל תשובה נכונה על כל שאלה, יהנה זכות נוספת להשתתף בהגרלה, כך שכל מי שישלח יותר תשובות לכל השאלות מגדיל את סיכווי בהגרלה.
3. כל חודש, בראש חודש תערך הגרלה בין כל השולחים, הזוכה ייבדקו תשובותיו, יתקבלו אך ורק תשובות מפורטות.
4. ניתן לשלוח כל שבוע את התשובות של אותו שבוע, או עד ראש חודש.
5. שימו לב חשוב מאוד: קבלת התשובות יהנה אך ורק לפקס מערכת משיב כהלכה 0775558617 או במייל meir.s1000@gmail.com נא לציין בתחילת המכתב על כמה שאלות השיבו, וכמו"כ שם מלא, כולל/ישיבה. ועיר וטלפון וכמו"כ נא לציין על איזה פרשה השיבו. (לברורים ופרטים נוספים בטלפון 0533154010 בשעות הערב בין 8:00 ל-9:00 בלבד). השולחים בכתב יד, בפקס, להקפיד על כתב ברור וקריא שיהיה ברור לאחר משלוח הפקס. כתב לא ברור לא יכנס להגרלה. - יש עדיפות לשלוח התשובות מוקדם במייל כי כך זה ייכנס בעזרה"י לספר שיצא לאור בעתיד בל"ג.

מדוע אסרה התורה לאכול קרבן פסח מבושל הרי דרך לאכול בשר מבושל?
בפרשת בא כתוב י"ב ט' אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל כי אם צלי אם יש להקשות: מדוע אסרה התורה לאכול קרבן פסח מבושל הרי דרך העולם בדרך כלל לאכול בשר מבושל, כך מקשה בהדר זקנים, וכן בתוס' השלם על התורה, וכן בחזקוני, וכן המהר"ל גבורות ד' פרק ט'.

אינא כמה תרוצים

- א. צויתי ישראל לאכול הפסח צלי, שמא לא יצלוהו כל צורכו, שיראו שמצריים ירגישו מפני הריח וילחמו בם מפני שהוא אלהיהם, בא משה והזהירם אל תאכלו ממנו נא, ושמא תאמרו נבשלנו בקדרה ונכסנו שלא יראוהו המצריים וירגישו, ת"ל ובשל מבושל במים, ושמא תאמרו נחתכנו לנתחים ויהיה נראה כחתיכת בשר בעלמא, ת"ל ראשו על כרעיו ועל קרבו, כך כתב הדר זקנים, וכן בתוס' השלם על התורה.
- ב. לפי שכן דרך בני מלכים ושרים לאכול בשר צלי, לפי שהוא מאכל טוב ומוטעם, אבל שאר העם אינם יכולים לאכול מעט בשר שתשיג ידם כי אם מבושל, כדי למלא בטנם. ואנו שאוכלים הפסח לזכרון שיצאנו לחירות להיות ממלכת כהנים ועם קדוש ודאי ראוי לנו להתנהג באכילתו דרך חירות ושרות. מלבד שאכילת הצלי יורה על החפזון שיצאו ממצרים ולא יכלו לשהות עד שיתבשל בקדרה, כך כתב בספר החינוך בפרשתו מצוה ז'.
- ג. אל תאכלו ממנו נא שעל ידי כן נפשו של אדם קצה בו ומניחו ונמצא בא לידי נותר, ובשל מבשל שאינו ממהר לבשל כל כך במים כמו באש, כך כתב בחזקוני.
- ד. שע"י הבשול שבמים יש פירורין בבשר ובא לידי נותר וכל כך מטעם חפזון, כך כתב בחזקוני.
- ה. כל הלכות קרבן פסח מורין על האחדות שהקב"ה שהוא יחיד בחר לו עם אחד לסגולה, שהיה המצוה לאכול אותו ראשו על כרעיו על קרבו, שאין ראוי שיהי' הקרבן מחולק, ולכן בבית אחד יאכל ואסור לחלקו לשתי חבורות או לשתי מקומות, וכ"ו ומשום כן נצטוו אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים, כי הבישול מפורד לחלקים, ורק ע"י הצלי מתקשה מכה האש למקשה אחת ולא בנא שהוא עדיין רך ומתחלק, ולכן אסור לשבור בו עצם שהוא מורה על ההתחלקות, אלא צריכים להיות שלמים, כך כתב המהר"ל גבורות ד' פרק ט'.

האם יש איסור למלוח קרבן פסח לפני שבשלו?

הנה בתוס' פסחים ע"ד כ"א ב"ה כבולעו כן פולטו כתב שאם רוצה יכול למלוח את קרבן פסח לפני שצלו אותו.

אבל בצ"ח שם בא"ד אין צולק את הפסח כתב מה דפשיטא להו לתוס' שהיה יכול למלוח הפסח קודם צלייתו, אני מסתפק בזה, כיון דמליח הרי הוא כרותח דצלי, א"כ שייך בו צלי מחמת דבר אחר, ואף דלענין שבת ליכא במליחה איסור בישול, היינו משום דשבת גמרינן ממלאכת המשכן ובעינן תולדות האור, ואפילו בחמה מותר בשבת רק בתולדות חמה גזרינן אטו תולדות האור כמבואר בגמ' שבת ל"ט ע"א וכן בבשר בחלב אין במליחה איסור בישול, היינו דרך בישול אסרה תורה, ומליחה אין דרך העולם לאכול בלא בישול, ומבשל בחמי טבריה יוכיח שלענין בשר בחלב הוא בעיא דלא איפשטא ירושלמי נדרים פרק ז' הלכה ה' ולכן פסק הרמב"ם פרק ט' מהלכות מאכלות אסורות הלכה ה' שאסור ואין לוקין עליו, ולענין פסח אמרו לעיל בדף מ"א שמבושל בחמי טבריה חייב עליו משום כי אם צלי אש, ולכן אי לאו דברי התוס' שפשוט להו להתיר המליחה בגדי של פסח היתי מסתפק בזה.

יש להקשות: בדפסרו שו"ת נודע ביהודה מ"ת אור"ח סימן כ"ג, וביו"ד מ"ת סימן מ"ג נשאל האם מלח יש בזה איסור בישול בשבת מהתורה או מדרבנן, ומסיק דבמלח ליכא בישול כלל, והא דאמרין מליח כרותח הכוונה דיש כח בליעה כמו דבר רותח, א"כ איך כתב דיש לחוש שלא למלוח את הקרבן פסח הו"א צלי מחמת דבר אחר, כך הקשה בשו"ת מהרש"ם חלק ח' סימן נ"א ומניחו בצ"ע.

ובשו"ת דברי יציב יו"ד סימן י"ז מתרץ הקושיא: דהצל"ח גופיה אומר לולי דברי התוס', אבל עכשיו שתוס' אומר שמותר, חזינן דלאו בישול גמור הוא מליחה.

והנה הר"ן כתב ע"ז ע"מ 76 דהמולח בשבת חייב משום מבשל דמליח כרותח.

וכתב בשער המלך הלכות חמץ ומצה הלכה כ"ד דא"א לומר בכונת הר"ן דהוא בשול מן התורה, דהא בגמ' פסחים מ"א ע"א אמרינן המבשל בשבת בחמי טבריה פטור א"כ ה"ה מלח אינו בישול מן התורה, וכונת הר"ן דהו"א בשול מדרבנן, א"כ א"א לתרץ כן.

אבל בשו"ת צפנת פענח ח"ב סימן ק' כתב דכונת הר"ן בשול דאורייתא, ושפיר מתורץ קושיא הנ"ל, והא דחמי טבריה אינו אסור מן התורה, משום דאפשר לבטל את הבישול, משא"כ מלח דא"א לבטלו אחר המליחה, ועיין במנחת חנוך במצוה ל"ב סעיף י"א ס"ק ט', ובפרי חוש יו"ד סימן ס"ח השני על הר"ן דליכא בישול במלח, ובספר מעוני אשר פרשת ויקרא תתס"ז הבאתי עוד תשעה תרוצים לתרץ הקושיא איזה איסור דאורייתא יש במליחה בשבת.

האם קרבן פסח היו אוכלים בהסיבה?

יש לחקור האם קרבן פסח היו אוכלים בבית המקדש בהסיבה או דילמא כיון שאכילת קרבן פסח לא אוכלים בגלל חרות אלא משום שפסח הקב"ה אין צריך הסיבה.

הנה הפרי מגדים אור"ח סימן תע"ז באשל אברהם ס"ק א' על הא דכתב המחבר דאפיקומן צריך לאכול בהסיבה, כתב וז"ל ברמב"ם לא מצאתי שיהא קרבן פסח חייב לאכול בהסיבה, וא"כ למ"ד שאפיקומן זכר לקרבן פסח אפשר דלא בעי הסיבה, וכן משמע במיאור הגר"א סימן תע"ז, דלא היה הסיבה בקרבן פסח, ויש פוסקים שמשמע דקרבן פסח בעי הסיבה.

מדוע מותר לעשות ברית מילה בשבת ולא נזורים שמה יעבירו כמו שזורו בשופר ובלולב שאסור לקיים בשבת שמה יעבירו

מה שהקשתם בשם הראשונים מדוע מותר למול בשבת, ולא נזרין שמה אינו יודע למול, ויך ללמוד אצל הבקי ויעביד את הסכין ד' אמות ברשות הרבים כמו דחיישינן בשופר ובלולב ובמילה שחל בשבת, ותוצתם בשבעה אופנים.

הגאון המפורסם רבי שמאי קהת גראס שליט"א חבר הבר"צ קהילת מחזיקי הדת, אהבת תורה, בית הוראה דשיבת מיה, לשכת המוסקים ביתר שליטה, מנהל המוסקים סוראון, קנין תורה פנינת ירושלים (כדוריו)

נראה לתוך, בדשמצלה לולב ושופר ומגילה דאין לו יום אחר לקיים המצוה אלא אותו יום, וא"כ בהול מאוד, דאם לא עשוי בו ביום יתבטל המצוה לגמרי, אבל גבי מילה הגם שיש מצות עשה למול ביום השמיני, מ"מ אינו בהול כל כך, דהא אפשר למול אחר יום שמיני, אם לא מל בשמיני, משום הכי לא נזרו דאינו בהיל כל כך, ועינו חוס' שהי' שייך שמה יעבירו לילך אצל חכם, דאין אדם מל אלא א"כ הואו בקי דסכנה על פניו, ונראה להוסיף בענין המ"ע שה' שאל מל מעולם לא ימול בשבת, ודחיינו שמה יקלקל ונמצא שחילול שבת בלא מקום מצוה, א"כ לא שייך ליהך לחכם שילמדנו כיון דאיכא איסור למול, ועוד נראה להשיטה שהביא הטור ויר"ד סימן טו' שהאב לא ימול בשבת ואפילו הוא יודע למול, עיין בש"ע סו"ס ש"ל דלא פסק הש"ע פ' א"כ כי ניהא דלא שייך שיהא האהב בהיל לילך לחכם, כיון דאסור לו למול אם יש מוהל אחר.

הגאון מתנייהו ישראל הורוויץ שליט"א ילידו מחבר ספר "אוצרות היס"ד פססת ברכות ראש כולל בעיית דיל נראה להעיר, דבספר יציב בתנ"ל הואמר הקולנוניות ד"ר מבאר הוא דקמ"ל שכר מצוה בהאי עולם ליכא הוא שהרי אמרו ח"ל שאלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו, ש"א' לנצח היצר הרע לולא ה' שהיה לנו, ומצד מידת הדין שהעולם בראי בו בתחילה לא מועיל לאדם שר, אמנם מי עובדי ה' שלא כדרך הטבע משנה הקב"ה עליהם את הטבע ומנתקים הידיים לרחמים ומקבלים שר ביעוה"ו, ומצות ברית מילה הוא מצוה שמקיימים במסירות נפש וממלא הוא מצוה שמקבלים שר ביעוה"ו. ומבואר בגמ' הלכות ד' קט"ב דאי איכא שר מצוה בהאי עולם הנצח מנייה שאל לא לבר עבירה, ולפ"ז מיושב דליכא למיחש שיעביר ד' אמות ברשות הרבים, דהמצוה מגוין שלא יבא לידו עבירה.

הגאון משה יחיאל הכהן ראטה שליט"א ירושלים

נראה להעיר דבספר משנת יהושע סי' כ"ב מותר לקיים מצוה מילה חמור כי לא רק שהתינוק לא ימול, אלא גם נשאר בערלתו, משא"כ לולב ושופר וחסר לו רק המצוה בשביל שבט ואל תעשה.

הבה"ח שישכר מאיר שולב הכהן רייכמן י"ו ישיג ליובאוויטש בית שמש

מה שהקשתם בשם הט"ז דדבר המפורש בתורה אין כח ביד חכמים לאסור, ומילה היא כמפורש בתורה שדוחה שבת, דלפינן מביים השבת, לכך אין כח ביד חכמים לגזור, נראה להעיר דהקשר האליה רבה סימן תרנ"ט וכן הבר"כ סימן תרנ"ט ב"ב בסוף דגם שופר ולולב מפורשים בתורה ולע"ז בשופר ניתן למר שלא מפורש בתורה באיזה יום, ובאר שיהא שלמה להמחיש"ק וחסר עוני וי"ב שם שמכוון שלא בקביעה בקביעה דרחוק הוא ולא מפורש בתורה והיינו חיבור ת"ח הרשב"א וסעיף עם הט"ז ועפ"ז חילק עם בין ספק בקביעות דירחא לטעם חיוב ספק נוסף ופל לרשב"א ות"י בזה קושיית האחרונים שהבאתם, עי"ל דבתוס' וברמב"ם שם פ"ב ה"ב במבואר שהגריה הוא בצירוף שבת נוסף, ושורשיה"ק סימן תרנ"ה פ"ד יתירה מזה, שיעקר הטעם לגזרה דרבה בשופר הוא משום עובדן דחול אלא טעם זה לבד לא מספיק ויש צורך לצרף גזירה דרבה. וא"כ ח"ל שפיר דמכיון שמילה התורה או ע"פ נדחית לגמרי אצל שבת, אין באן נזרו שבת ולא נזרו, ש"ר כע"ז בחלק יעקב דהוש ה

האם בזמן שהתינוק בוכה בהרית אפשר לבקש בקשות גם בשבת

מה שהבאתם בשם ספר עוללות אפרים בדומן שהתינוק בוכה מהריון המילה עולים כל התפילות בלי שום נגיעה והוא ענין רצון,

הרה"ח הונתה יו"ט ליפא מצנר שליט"א ירושלים

נראה לציון ע"ז רמז נפלא של רבינו אפרים ש"ע"פ ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי וגם דריתית את הלחץ וגו', סוסיפי תיבות ברמז באה אלי וגם' כ"ה אותיות מילה, שאותה הצעיקת שצועקתם התינוקות בעת המילה באה אלי, ונ"ל שהוסיף שירמז את תיבות 'וגם', למר שגם צעקות על שאר גזרות עולין או לפני הקב"ה יחד עם צעקת גלה הנמול הנרמז בחיבת 'ישראל', ולכ"כ הנידון האם מותר להתפלל בעת רצון כל גם בב"ש, אע"כ יורה שהתפילות בטולה שהוא בו בכתב אפרים סי' ס' משמו של הרשב"א, לוקח עת באשתו ומעברת מחודש השביעי ואשר תפית הארון בשיר 'אנעים מירוח', והתפלל אז הפילה ללידה קלה. והנה מנהגו לומר 'אשר הכבוד' ק"ש, וצ"ע כיצד התיר הרשב"א להתפלל על בקשות פרטיות בשבת, אך למש"כ בשם 'דוך שיחה' שפיר דמי, והיו"ל דשאני מבקש על צעיר שיש לפניו אלא מבקש על על העתיד עיין פתח דבר א"ת ג' ועוד יש למצור דבלב"ש סימן קכ"ב מביא מקומות שנהגו לומר שיר הכבוד בכל יום.

בימי בן המצרים האם מותר לבעל ברית ללחץ על עמו במילה שליטא

מה שכת"ה שליט"א הביא לה"ק על הנה"י שפסק בדמי בין המצרים אסור לבעל ברית לגלח בעמו בלילה שלפני הברית, מהירושלמי שהביא האמר בינה ששערי חביתין בליל שבת.

הגאון רבי משה יצחק פארהרננד שליט"א

נראה דיש לחלק, דבמגלת בלילה היו תיקון והנאת הגילוח עליו מיד ומתרחב תיקון הגילוח עליו מהגילה וע"כ מתייחס הגילוח גם לנשמה ולבשר, כמו שגמור ברמב"ם הל' שבת פ"ה ה"ז, ונענו שבת יכול לקיים בכל מקום מילה הרי הוא עומד מוכן לשימושו ואין יריבו בהכנה שהקדימו ללילה וע"כ שוה בזה לילה ליום אף שעדיין לא הגיע זמן המצוה.

מה שחקרתם אם הזמני למוהל ללחץ בשבת וליכא מוהל אחר, האם יש לו חיוב לנסוע או דלמא אינו חייב דאינו צריך לבעל מצות עונג שבת. והבאתם הש"ת' אבני נזר אור"ח סי' שצ"ב סי' ק' שאומר דישרא ביתו משום דזה חיובו מהגילה, והמצוה של מילה לא היא אלא ביום.

הרה"צ יעקב ישראל מיינר שליט"א נדורון

נראה להעיר שהבאנו נזר שם רם אמר שישיאר בביתו ב"ט משום שאז אינו מחויב לבטל מצות שמחת אתה וביתך כדי לקיים מצות מילה, שהרי המצוה הזאת רק יכול לקיים בביתו, משא"כ מצות עונג שבת הוא לתקן בתשיל שמון ביורו ומשקה מבושם, כמו שגמור ברמב"ם הל' שבת פ"ה ה"ז, ונענו שבת יכול לקיים בכל מקום שהוא, א"כ לכאורה יש למוהל חיוב לנסוע כדי לקיים מצות מילה בשבת, אע"פ שיותר נוח לו לישיאר בביתו.

מדוע מילה דוחה שבת הרי שבת היא אות

מה שהקשתם בשם חוים מדוע מילה דוחה שבת, הרי מילה זוכיה היא אות, מאי שנא מתפילין דאינו נוהג בשבת משום דהיא אות, ותוצתם בכמה אופנים.

הגאון רבי ישראל שוורץ שליט"א בר קהילת צאנז ביתר, דומ"ץ שכונת גוש שמונים, מרכז ההוראה, שעיר הוראה, ור"מ בייש"ב י תורת שלמה וזוהר"ל ירושלים (הערה זו לעילוי נשמט אבי הגה"צ חיים יעקב מנחם בן הרב עדיאל ז"ל) נראה לתרין, לפמ"ש"כ במבילתא דרבי ישמעאל א"ר ר' יצחק אמר הויאל ושבט קרויה אות ותפילין קרויין אות אלא יתן אות בתוך אות או יתן אות בתוך אות, אמרת תדחה שבת שהיא קרויה אות וברית לתפילין שאינן קרויין אלא אות בלבד, ולפ"ז אתי שפיר שהרי גם מילה נקראת אות וברית כמבואר בשבת קלב א שמשמע זה מילה דוחה שבת ולא תפילין, ועל כן מילה דוחה שבת ואין ללמוד ממנה לתפילין. כהר"ל מילה קרויה אות וברית. משא"כ תפילין קרויה רק אות בלבד

הרה"צ משה הלוי לינגר שליט"א נוא יארק

נראה להעיר בקדם היודיים מהבית הלוי ח"ב סי' מ"ז במצות מילה דב' דברים יש במצוות א) מעשה המילה ב) מצוות שיהיו ניםול, ומצוה זו נמשכת לעולם, וכן העלה בתשו' פרי יצחק ח"ב סי' י והביא רא"י מהא שאמרו רד"ל בשעה שנכנס דוד למרחץ מצא עצמו ערום בלי מצות. וכשנכרך על המילה שבבשרו אמר עליה שירה שגו' למנצח על השמינית על המילה שנתנה שבמי יהואו טעם שהוא מצוה הנמשכת וזכה כתב הגאון הראשון צ"ב בספרו צננת פענח הל' מילה ומשבוהו סי' ק"א והגאון ר"ז ראונו בענינים צ"ל ה"י הגדוד בעינים סי' ה הביא שכבר הקדמונו בזה המה"ח א"ו"ז שירת מהלח ארו"ח סי' יא ובראי' מדוד המלך הל' הוכיח דיעקר מצוותו אינו העשיתי אלא המילה החתומה בשפרו, ומכא זה פסק דאין האב חייב למול בידו אלא שיתעסק שיהא בנו ניםול ולע"ז עם בסי' קכ"ה ומהצאתי שכן הקדמוני בספר צננת פענח, ובראשית י"ז ה' והיתה בריתו בבשרכם, וזה לרמוז על מעלת זאת המצוה, כי שאר מצות כמו תפילין ויצאתי הם זמניות, כי אחר שמסירים אותם נשאר ערום מסתמם, אבל מצות מילה היא תמידית לפי שנשארת בבשר, והוה והיתה בריתו בבשרכם, והוה ושמרו ור"ל בשעה שנכנס דוד למרחץ מצא עצמו ערום בלי מצות, וכשנכרך על המילה שבבשרו אמר עליה שירה, ולפ"ז שפיר יש מעלת ולחוק מצא החתומים מה שאינו בתפילין, כד דייקת, שכבר כתב רומז ל"ז ובינו הרמב"ן בספרו אמונה וכוונתו פק"א ח"א שלש מצוות ננתנו, שכל אחת ואחת נקרא אותו וכו' מילה, תפילין, ושבט, מילה דוחה שבת ואין תפילין דוחה שבת, ומסיק ענין אחר מילה דוחה את השבת מפני שהוא קבועה בגופו ואדם ואדם הפסוק לקיומה, והשבת יש לה הפסק במז"ש, והשבת דוחה את התפילין שכבר התחילה השבת בשעה, שאין מצות תפילין נוהגת והיא בלילה, והוא כדברי הל'.

הרה"צ משה רחנר שליט"א בני ברק

נראה לתרין, שצריך שתי אותות ולא מניחים תפילין בשבת כי יש אות של שבת ואות של מילה אבל התינוק שיש לו רק אות של שבת ולא של מילה ולא של תפילין אז מלים אותו כדי שיהיה לו עוד אות.

איך מותר להוסיף את אליהו לברית מיל בשבת הרי אסור לו לצאת חוץ לתחום

מה שהבאתם בשם החתם סופר א"ך מותר להוסיף את אליהו הנביא לבוא לברית בשבת הרי יש איסור תחומין וכמבואר בגמ' ע"ב ת"ב אלא לוי לא יבוא לבשר על הגאולה בשבת משום תחומין

הרה"ח רבי יחזקאל אהרן שוורץ שליט"א רב קהל קהילת מונקאטו סי' ת"כ ונראה שהתעורר הרב יעקב מנחם בן הרב עדיאל ז"ל

נראה ליישב כיון דאמרס דאליהו בכל ברית עמוד על ימינו ולמכני הרי דמוע"ז לסיק על אליהו מלאך הברית בשעת המילה דלא בכדי קוראים לו לכל ברית וברית ומטריחים אותו ונראה דבלי השתתפותו יש חלק חשש על פיקוח נפש לילד וכבר כתב החת"ס שולחן הטבע היה לו ליל צריך למות בשעת מילתו וכדאמרין בגמ' כי עליך הרגנו כל היום זה מצות מילה והדין פיקוח נפש שדוחה שבת ושמחתי מאד שריתית כעין זה הביא מאדמ"ר הוקן מוארקה ז"ע שכתב על קושית הל' "אליהו הוא מלאך הברית ומילה היה הוא דוחה שבת על כן מותר לו לבוא" והיינו כעין מה שכתבנו, ואי תקשי א"כ מדוע לא נחשב למיקוח נפש לבוא לגאול את ישראל הרי זה גם פיקוח נפש גם בזה יודע שהקשה זאת הגה"ק ורבי אלחנן וטרמון ז"ע בספרו קובץ שיעורים וידוע שצדיקים אמרו ששפיר יכול להגיע בשבת וישגייע בשבת יתרוך המלאך אסרלו את דאמרין בגמ' שאינו מיעי בשבת והיינו כ"ל משום דהוה פיקוח נפש דוחה שבת.

האם יש ענין שלא להיות מוהל במילה בשבת

מה שהקשתם בשם שו"ת מנהג חיים אור"ח ח"א סימן ק"ב למה הצדיקים מהדרים ליקח מצוה הנ"ל של מילה אפילו בשבת ויום הכפורים, הלא מצות שבת הוא בעשה ולא תעשה, וא"כ פלא בעיני מה מחדר איש אחר מצות מילה בשבת, ניהו דהתורה התירה המלאכה של חובל במצות מילה אלא עבר בעירה, אבל מי יכחש שגמ"פ עשה מלאכה שלא שבת מנוחת הגוף ונתבטל מעשה השביתה, המפסיד קיום עשה של שבתת שבת, בעבור קיום מצות עשה של מילה, מאי אולמא הך מצות עשה מהך קיום מצות עשה, ותוצתם בכמה אופנים.

הרה"צ יחיאל ליבסטר שליט"א בני ברק

נראה לעיר, ממה שכתב בשר"ת נודע ביהודה מ"ת אור"ח סימן כ"ב אני נוהג שאיני מקבל להיות מוהל בשבת מחמת שאינני פורע, אבל לעצמי אני מחמיר, וחו"ל להורות לאחרים איסור, משמע שאין איסור.

גליון זה נודב ע"י ידידנו הנדיב הנכבד הרב יוסף עמרם מושקוביץ שליט"א שליט"א מנכ"ל מפעל הלכשה דחסד"י בעלזא ירושלים לזכור רבבות לרגל חג הפסח יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות ברחבי תבל זכה לברכת התורה אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד	גליון זה נודב ע"י ידידנו הרה"ג יוסף נחמן הלפרין שליט"א מר"צ בית שמש לרגל שמחת הולדת בנו במז"ט וברכת מזל טוב לאביו דודי הגאון המפורסם רבי אברהם יהודה שליט"א רב קהילת קהניון ת"א ולחמיו כ"ק מרן האדמו"ר מאשגל שליט"א יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות זיכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו	גליון זה נודב ע"י ידידנו הרה"ג רבי יחזקאל שרגא רזנזבוים שליט"א ר"מ פתח בעלזא בית שמש לרגל שמחת הברית לבניו התאומים כמר יצחק ני"ץ ומר חיים מרדכי ני"ץ וברכת מזל טוב לאביו כ"ק מן האדמו"ר מראחוב שליט"א ולחמיו כ"ד מן האדמו"ר מברגאטא שליט"א יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות זיכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו	גליון זה נודב ע"י ידידנו הרב משה חיים יוספוביץ שליט"א קרית צאנז נתינה לעילוי נשמת אמו האשה החשובה מרת אלטא חיה לאה ע"ה בת הרב בן ציון זאב ז"ל נפטרה ט' חשוון ה'תשנ"ה יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות זיכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו
גליון זה נודב ע"י ידידנו איש החסד והמעש – חביבן של גדולי ישראל הרבני רבי יצחק כהן שליט"א ירושלים לעילוי נשמת אשתו ה"מ מרת לאה ע"ה בת הרב אברהם אלכסנדר ז"ל נפטרה ה' ניסן האי שתא ת.נ.צ.ב.ה.	גליון זה נודב ע"י ידידנו הרה"ג נחמן שמעון גנדסמן שליט"א מח"ס נשיח בחוקיך לרגל שמחת הבר מצוה לבנו היניק וחכים כמר ישראל ני"ץ וברכת מזל טוב לחמיו הגאון הצדיק רבי אברהם צבי קלוגר שליט"א רב קהילת נור ישראל יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות זיכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו	גליון זה נודב ע"י ידידנו הרה"ג רבי ישכר רייך שליט"א בארא פארק בנו של דודי הבלתי נשכח איש החסד והמעש הרב מאיר ז"ל לרגל שמחת הבר מצוה לבנו היניק וחכים כמר ניסן ני"ץ יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות זיכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו	גליון זה נודב ע"י ידידנו הרב שמואל יעקב לידר שליט"א לעילוי נשמת אמו אשה יראת ה' היא ותהלה מרת זיסל נעמי לידר בת הרב חיים אלישע ע"ה נפטרה ג' טבת תשע"ח ת.נ.צ.ב.ה.

מדוע לא אמרו ישראל שירה מיד בשעת יציאת מצרים

ורק בשעת קריאת ים סוף אמרו שירה?

בשירת הים "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת"

יש להקשות: מדוע כשיצאו ישראל ממצרים ביום ראשון של פסח וניצולו משעבוד הגדול לא אמרו שירה והמתינו שבעת ימים עד קריעת ים סוף, כך הקשה החיד"א בספרו חומת אנך פרשת בשלח בשם הרב הגדול מהר"ם בן חביב ז"ל בדרשותיו כ"י, וכן ביטח משה פרשת בשלח, וכן בתורת משה לחתם סופר מהדורא תנינא פרשת בשלח, וכן בספר ציור המור, ובהעמק דבר מביא שקושיא זו היא קושיא של גמ' מפורשת בירושלמי פרק י' הלכה ו'.

איכא כמה תרוצים

א. כשיצאו ממצרים אמרו הגוים דכל המכות אשר הוכו והוצאת ישראל ממצרים לא הרעיש הקדוש ברוך הוא את עולמו בעבור ישראל, אך הכל היה לפי שפירעה הטיח דברים ואמר מי ה' וכיוצא, והכל השי"ת עשה לכבודו ולא בשביל ישראלי אבל בקריאת ים סוף שנודעו ע"פ מדתם כל הבן הילוד וכו' נודע ה' משפט עשה שהכל הוא בשביל ישראל ולא לכבודו יתברך, ולכן אז אמרו שירה כי עתה נודע שהוא בשביל ישראל וזה שאמר אז ישיר משה ולא קודם לכן כי עד עתה אומות העולם אמרו שאינו לאהבת ישראל רק בעבור כבודו אבל עתה אז ישיר, כך תירץ החיד"א בספרו חומת אנך בשם מהר"ם חביב.

ב. לא היו יכולין לומר שירה לפי שלא היה להם שמחה שלימה כי היו יראים עוד מהם, אבל עכשיו שראו אותם פגרים מתים כבר אבדו היראה, ושמחו בה' ובישועתו ואמרו שירה, וזהו אז ישיר משה ולא קודם לכן, ומה היא הישועה, וירא ישראל את מצרים מת, שפלטן הים על שפתו אמרו שירה, כך תירץ בצרור המור בפרשת בשלח.

ג. דאף דעיקר הישועה היה לישראל כשיצאו ממצרים, מ"מ לא אמרו אז שירה כי לא היה הנס בזכות עצמן של ישראל כי אם בזכות אבות, אבל קריאת ים סוף היה בזכות האמונה כמו שכתב במדרש והיה בזכותם לכן אמרו שירה, כך תירץ בתורת משה לחתם סופר מהדורא תנינא פרשת בשלח.

ויסוד זה כבר מובאר ביפה תואר הדקשה מדוע לא אמרו שירה על המן, ותיירץ דכיון דזה היה בזכות האבות לא אמרו שירה.

ובמהר"ט אלגוי הסביר בזה הפסוק תהלים י"ג "ואני בחסדך בטחתי יגל לבני בישועתך אשירה לה' כי גמל עלי" הכל חסדים ממך ואני שמח בליבי, מתי אני אומר שירה בפה כי גמל עלי שזה בזכותי.

ד. משום דאין אומרים שירה על נס שבחוף לארץ, לכן לא אמרו ישראל שירה ביציאת מצרים, אבל על הים כן אמרו לפי שהיו על המים מקום טהרה כארץ ישראל, לכן אמרו שירה, כך תירץ בבית שלום בפרשתן והאריך בדברים נפלאים להסביר ענין זה, ומוכח ביטח משה בפרשת בשלח.

ה. אז כאשר הגיעו לגמר הצלה אז הודו לה', ולא בתחלת בואם אל הים, שאין מברכין על הצלה עד סוף, וכן איתא בגמ' ירושלמי פסחים פ"י ה"ו בפרוע פרעות וכו' כשהקב"ה עושה לכם נסים תהו אומרים שירה, התיבון היא גאולת מצרים פירוש ולא אמרו שירה עד קריעת ים סוף, שניא שהיא תחלת תחלת גאולה, פירוש ואין אומרים שירה עד גמר והיינו דכתיב אז, כך תירץ הנציב העמק דבר.

ו. ע"פ מה דאיתא בגמ' קידושין ט"ז ע"ב דעבד שברח לפני שש צריך להשלים השש שנים, אבל אם מת האדון אינו צריך להשלים, ידוע שישראל יצאו ממצרים קודם הזמן של ארבע מאות שנים, אם כן הויא דינם כמו עבד שברח לפני שש וצריכים להשלים, אך כשראו שמתו המצרים אם כן אזי נשתחררו לגמרי. משום הכי לא אמרו שירה תיכף בשעת יציאה. וזהו שאמר הכתוב ויושע ה' ביום ההוא דייקא את ישראל מיד מצרים. פירוש היום היה להם הישועה ולא קודם לכן משעת היציאה. ומפרש הכתוב במה היתה הישועה דוקא היום ולא מקודם, משום וירא ישראל את מצרים מת וגו' אם כן פטורים הם מלהשלים כנזכר לעיל ואז דייקא אמרו שירה בשמחה רבה, כך תירץ בחנוכת התורה פרשת בשלח

ז. לפי שידע משה רבינו שעדיין בני ישראל מפקפקין באמונה עד שראה על הים שהאמינו בה' ובמשה עבדו אז ישיר, כך תירץ בבלי יקר פרשת בשלח

איך אמרו ישראל שירה כשטבעו המצרים בים

הרי הקב"ה אינו רוצה לשמוע שירה כשמעשי ידיו טובעין בים?

איתא בגמ' מגילה י' עמוד ב', סנהדרין ל"ט ע"מ ב' אמר רבי יוחנן מאי דכתיב "ולא קרב זה אל זה" כל הלילה, בקשו מלאכי השרת לומר שירה, אמר הקדוש ברוך הוא, מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה.

יש להקשות: א"כ איך אמרו ישראל שירת אז ישיר כשטבעו המצרים בים, הרי הקב"ה אינו רוצה לשמוע שירה כשמעשי ידיו טובעין בים, כך מקשה מהרש"א סנהדרין ל"ט ע"מ ב', וכן ביערות דבש חלק ב' דרוש א' בסופו, וכן בכתב סופר על התורה פרשת בשלח בד"ה אז ישיר, וכן בישועות מלכו פרשת בשלח, וכן בפרדס יוסף.

איכא כמה תרוצים

א. הואיל והיה להצלה כי נפרקו מצריהם, לא הקפיד הקב"ה שיאמרו שירה על הנס, כך תירץ ביערות דבש חלק ב' דרוש א' בסופו.

ב. הנה בודאי נצב לפני ה' באבוד הרשעים, כי מ"מ מעשי ידיו הם, כמו אב שמיסר בנו שמרד בו, מ"מ צר לו שרע הוא, וצריך להעבירו מעל פניו, אבל כשעל ידי זה שאר הבנים מטיבים דרכם ולוקחים מוסר יש לאב שמחה בזה, כי רעה זו הטבה הוא לאחרים, וכן באבוד רשעים אם אחרים ילמדו מזה ויכירו את ה' ויראו מלפניו ולא יזידון לעשות כאלו אז יש שמחה לפני ה' באבוד רשעים כי נודע ה' משפט עשה, ואומר אני דכל זמן שלא אמרו ישראל שירה ולא נתחזק האמונה אצלם היה עצבון לפני ה' על אבידת מעשי ידיו, הגם שכן היה ראוי להם, אבל ישראל יפה אמרו שירה מכיון שהאמינו בה' ע"י טביעת מצרים בים ונתנו לב לשייר ע"י כן מימלא יכולים לומר שירה, כי יש שמחה לפני ה' שע"י אבידת מעשי ידיו נתחזק ונתגדל האמונה, כך תירץ בכתב סופר על התורה פרשת בשלח בד"ה אז ישיר.

ובזה מתרץ קושיא נפלאה: למה לא אמרו שירה כשהכה ה' את בכורי מצרים, וכן בכל המכות אלא דכל זמן שלא נתחזק האמונה אצלם ראה משה שאין ראוי לומר שירה על אבידת הרשעים, אבל בקריעת ים סוף שהאמינו בה' ובמשה עבדו אז אמר הגיע העת לשייר לה' ובהו מובן הלשון דכתיב "אז ישיר" אלא אחר דמסיים ויאמינו בה' אז ישיר משה אז נתן משה לב לשייר ולא מקודם אז התבונן והבין כי יש עת שמחה לפני ה' במפלת הרשעים המה יאבדו ואנחנו בשם ה' נזכיר.

ג. כמו בחולה שעושים נתוח, אף שבטוחים שיתרפא, מכל מקום בשעת נתוח אין מקום לשמחה, כן בנתוח 'ובערת הרע מקרבך' אף שמביא רפואה לעולם, מכל מקום בשעת נתוח אין לזמר, וזה מעשה ידי כו', אבל אחר כך אמרו שירה, כך תירץ ישועות מלכו פרשת בשלח.

ד. בשעה שטבעו ועדיין לא מתו אילו חזרו בתשובה היו נצולים ולא שייך שירה, אבל לאחר מיתה שייך שירה, כך תירץ בפרדס יוסף פרשת בשלח

נראה לציון פירוש נפלא וחדש בדברי הגמרא הנ"ל: שפירש בחנוכת התורה פרשת בשלח, ובמאור ושמי רמזים לשיבוי של פסח מביא בשם הרב הקדוש המנוח דק"ק ניקלשבורג ז"ל ע"פ מה דאיתא בגמ' סנהדרין צ"ה ע"ב שכשבו סנחריב עם צבאו לכבוש את ירושלים פתח הקדוש ברוך הוא את אזניהם ושמעו שירה מפי החיות וע"י יצאה נשמתן, וכן כאן בקריעת ים סוף, רצו המלאכים גם כן להרוג את כל המצרים ע"י שיפתחו את אזנם וישמעו שירה מפי החיות, ויצא נשמתם, אמר הקדוש ברוך הוא "מעשי ידי טובעים בים" כלומר, שהמצריים טבעו את מעשי ידי שהם ישראל בים, דהיינו שהשליכו אותם ליאור, וצריך אני להפירע מהם מדה כנגד מדה שיטבעו בים ולא ע"י שמיעת שירת המלאכים

מדוע לפני תפילת שמונה עשרה מזכירים שבני ישראל אמרו בשירת הים

את הפסוק מי כמך באלים ה'?

לפני שמתפללים שמונה עשרה מזכירים עוד הפעם את שירת הים שאומרים משה ובני ישראל לך ענו שירה בשמחה רבה ואמרו כולם מי כמך באלים ה'.

יש להקשות: מדוע מזכירים דווקא פסוק הנ"ל, וכי פסוק זה לבד אמרו בני ישראל בשירת הים, כך מקשה החתם סופר בדרשות לפסח ע"מ ר"ס ט.

ומתרץ תירוצ נפלא שזה יסוד חיזוק גדול באמונה שזה כל המטרה של החג כמו שכתב באריכות ברמב"ן סוף פרשת בא, ובחינוך: הדנה ביציאת מצרים אחריו שהיו עם ישראל מאתיים ועשר שנים במצרים כתוב בתורה הקדושה בפרשת בשלח שכאשר יצאו ממצרים רדפו מצרים אחרי בני ישראל, וצריך להבין וכי הצער והשעבוד שהיה לעם ישראל במצרים מאתיים ועשר שנים לא היה די והותר, ומה היה חסר הענין הזה שאחרי שיצאו בני ישראל ממצרים אחרי סבל וצער של כל כך הרבה שנים ירדפו המצרים אחרי בני ישראל עוד קצת ויצערו את עם ישראל, ומתרץ דטבע האדם כיש לו צרה מתחזק באמונה שיוודע שהכל מאתו יתברך אבל כמה שיותר זמן שמתמשך הצרה האמונה נהיה יותר קשה, לכן עשה הקב"ה שהיו במצרים מאתיים ועשר שנים דזה זמן שכל אדם מתייאש כבר מאמונה להראות שאפילו אחרי צרה שנמשך רח"ל הרבה זמן לבסוף מגיע הישועה מה היה הסוף שיצאו ממצרים ללמוד מזה שאפילו מצרה שאורכת הרבה זמן אל לנו להתייאש, ולכן עשה הקב"ה שגם ירדפו אותם אחרי שכבר יצאו, ונתאר לעצמנו אדם שיושב בכלא מאתיים ועשר שנים ויום למחרת מקבל אישור שחרור מהכלא ובאמצא הליכתו ליציאה מהכלא אומרים לו תחזור רגע, איזה מין הרגשה היה לו בודאי שהיה מתייאש שאני אדם שנגזר עלי לסבול, לכן עשה הקב"ה שירדפו אחריהם וכולם יתיאשו להראות שאפילו הכי נושעו ויצאו לחירות.

לפי הנ"ל אתי שפיר מדוע תיקנו דווקא פסוק זה לפני שמתפללים: הדנה איתא בגמ' גיטין נ"ו עמוד ב' דבי רבי שמעאל תנא מי כמוכה באלים ה' מי כמוכה באלמים, שהקב"ה עושה עצמו כאילם שממשך הצרה הרבה זמן ואפילו הכי מגיע בסוף הישועה לכן אל לו לאדם להתייאש, ולפני שמתפלל מזכירים שיהודי לא מתייאש אף שאורך זמן, כי מיציאת מצרים למדים שלבסוף מגיע הישועה אפילו אם הצרה ארכה הרבה זמן וכבר התייאשו מהישועה.

ברכת חג פסח כשר ושמח

לגדולי ישראל המכוונים את דרכי המערכת לגדולי ישראל שהזכירו ברבים החדושים מהגליון לרבני המערכת המזכים את הרבים לתורמים הנכבדים המזכים את הרבים למפיצים הנכבדים ברחבי תבל המזכים את הרבים ולרבבות הקוראים ברחבי תבל ולכל עם ישראל

מדוע לא קרע הקב"ה את הים רק אחרי שנכנסו למים עד צווארם?

איתא בגמ' סוטה ל"ז א' נחשון בן עמינדב קפץ לתוך הים ובה עד צווארו בים, ואמר הושיעה ה' כי באו מים עד נפש תהלים ס"ט ב' ואז נבקע הים, ע"ש שיטה אחרת איך היה הסיפור.

יש להקשות: כיון שהקב"ה חפץ לקרוע הים לפנייהם למה המתין יתברך עד אשר יבואו מים עד נפש, כך מקשה באלשיך הקדוש פרשת בשלה, וכן פרשת שמיני ט' ה' בדה"ה ויחוק את אשר ציוה משה, וכן בבאר מים חיים פרשת שלה, וכן בבני יששכר מאמרי כסליו טבת מאמר ד' אות ס"א.

איכא כמה תרוצים

א. הקב"ה רצה לנסות אותם אם הם חזקים באמונה אפילו במצבים שנראה שעל פי טבע אין סיכוי לכן לא קרע להם הים רק אחרי שהראו כמה שהם חזקים באמונה, כך תירץ באלשיך הקדוש בפרשת בשלה, וכן בשמיני.

ובקדושת לוי פרשת בשלה **כתב מה שקפץ נחשון לתוך המים אפשר להסביר בשתי אופנים** או שכוונתו היה כיון שציוה השם יתברך לבני ישראל ויסעו לתוך הים שמת יד' ט"ו מסר נפשו על קדוש ה' שגם אם יטבע בים מוכרח לקיים את מצות ה' יתברך עמנו ברוך הוא, או מחמת שבטח בחסדי השם יתברך ובנפלאותיו שיעשה עמנו נס ולא היה ספק כלל אצלו, והנה האופן השני הוא אמת, שקפץ לתוך הים על שבטח בהשם יתברך שיעשה עמנו ניסים ונפלאות ולטובה אותות, ובשעה שקפץ נחשון בן עמינדב לתוך הים בטח שיעשה האל נפלאות ושיאמרו ישראל שירה על הנס, וכמו שכתב רש"י ז"ל על פסוק ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה ותצאן וז"ל מובטחות היו צדקניות שבדור שהקדוש ברוך הוא עושה להם ניסים והוציאו תופים ממצרים.

ב. הקב"ה ברא את העולם שיתנהג על פי הטבע, אבל כשישראל עובדו לה' יתברך למעלה מטבע גופם וכוונתם במסירת נפשם, הקב"ה מתנהג איתם למעלה מהטבע, על כן לא נקרע הים לפני בני ישראל לפני שנכנסו וקפצו למים, שלשנות טבע שהקב"ה קבע קשה, אבל כאשר קפץ שבטו של בנימין וירד תחילה לים או נחשון בן עמינדב ואז מסרו ישראל נפשם לה' לעבדו יתברך למעלה מטבע גופם, אז בדרך שאדם מודד מודדין לו ומתנהגים איתו גם שלא על פי דרך הטבע ואז ממילא נקרע הים לפנייהם, ועל כן אמר הקדוש ברוך הוא למשה מה תצחק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו כי אין דבר זה שייך אלי שאין המניעה ממני ואין תרופה כזה כי אם דבר אל בני ישראל ויסעו לתוך הים ואז כאשר יתנו נפשם לה' ואתה הרים את מטך ונטי את ידך וגו' ובעקבה וגו' כי דבר זה בידם הוא ולא בידך, כך תירץ בבאר מים חיים פרשת שלה, ע"ש בדריס נפלאים.

ג. מהראוי להתבונן למה עשה כזאת הוא ית"ש אשר צוה שישעו מקודם לתוך גלי הים ואחר כך יבקע הים לפנייהם, הלא לפי אומדן דעת עיני בשר שיבקע הים קודם שישעו שלא יתבהלו בנסעם לתוך הים ויהמו גליו, אלא דהנה ידוע מאמר רז"ל את אשר נתווה אז קטרוג גדול מאד מהמקטריגים במאמר מה נשתנו אלו מאלו הללו וכו' והללו וכו' וזה"ק ח"ב ק"ע ע"ב והנה מלך במשפט יעמיד ארץ ואין מקום להצלה ח"ו, מה עשה הפועל ישועות, אמר למשך במצוה דבר אל בני ישראל ויסעו, הנה הוא מצוה בחוקה מבלי טעם דלמה להם ליסע לתוך גלי הים, אבל הוא כשיקיימו ישראל מצות בחוקה הנה באיתערותא דלתתא יקיים הש"י גם כן חוקה וישועים בנפלאותיו מבלי טעם, וראויים הם להוושע בחוקה כיון שגם הם מקיימים מצות בחוקה, כך תירץ בני יששכר מאמרי חודש כסלו - טבת מאמר ד' הלל והודאה.

מדוע לא הטביע הקב"ה את המצרים בנילוס מקום ששם היו המצרים מטיבעיים את כל הבן הילוד?

בפרשת בשלה כי אשר ראייתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם ה' ילחם לכם ואתם תחרישון.

הנה בחתם סופר בפרשת בשלה כתב דבר נפלא: נצטוו כאן על לאו דלא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד, ויש להקשות מה שייכות ללאו זה הכא, ועוד **הקשה:** למה סיבב הקב"ה שיטבעו המצריים בים סוף ולא הטביעו במצרים בנילוס מדה כנגד מדה ובמקום המשפט שם הרשע וע"י נילוס חטאו ושם ה' בניהם ליארו וזשקו ליעונשם.

ומתיר: ע"פ מה דתנן במשנה ברכות נ"ד הרואה מעברות הים צריך לברך ברוך שעשה נס לאבותינו במקום הזה, ורצון הש"י היה שיהיה הנס במקום שיוכלו לישראל לבוא שם כדי שיעלה הנס לפניהם לזכרון בימים הבאים ויזכרו חסדי ה' אשר עשה נסים ונפלאות להם ויודו ויברכו לה' על ככה, ולא רץ מצרים צוה ה' לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד, ולא יוכלו לראות טביעתם בנילוס מקום שנעשה להם הנס שבקע להם את המים ולברך על ככה, **לכן ענשם בים סוף שהוא חוץ לארץ מצרים כי לשם מותו בני לשוב ויכולין לברך את ה' ולכן אמר להם לא תעשה של שבת מצרים,** והנה ישראל חשבו אם תכלית ביאת ים סוף כדי לנער פריעה וחילו בו לשלם להם מדה במדה הלא ראוי ה' לטבעם בנילוס במצרים אלא חטאם גורם שירדפו מצרים אחריהם וישגו אותם להשיבם למצרים וייראו מאוד ויצעקו בני אל ה' והשיב להם משה על זה החיבתו וראוי וכו' אשר יעשה לכם היום דעושה ה"ת לכם היום" לאחר שיצאתם מגבול מצרים כי כאשר ראייתם את מצרים היום לא תוסיפו א"א רשאין לראותם עוד עד עולם וה' ילחם לכם ואתם תחרישון בתמיה פ' תחרישון מלבד ולהודות לה' וכדאיתא במכילתא רבי אומר ה' ילחם לכם הוא יעשה לכם נסים וגבורות ואתם תהיו עומדין ושותקין (פ' בתמיה, אמרו לישראל למ"ר משה מה עלינו לעשות א"ל אתם תהיו מפארים ומרוממים וגו' למי שהמלחמת שלו וגו' זה אינו נכון רק תברכו ותספרו נפלאותיו ותודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ותברכו על ישועת ה' תמיד.

ובהדר זקנים לבעלי התוס' בפרשתן על הפסוק כי ה' נלחם להם במצרים, מהו במצרים מלמד על מצרים המצריים מעין מכה שלקו על הים שאותם שבמצרים טבעו בנילוס

מדוע הנשים אמרו שירה רק על זה שהסוסים טבעו בים?

בפרשת בשלה ט"ו כ"א ותען להם מרים שירו לה' כי גאה גאה סוס ורכבה רמה בים יש להקשות: מדוע הנשים אמרו דווקא שירה על זה שסוסי פרעה טבעו בים, ולא אמרו שירה על גאילת עצמן, כך מקשה החתם סופר שם, וכן בתפארת יהונתן, וכן בדברי דוד לטוירי הב.

איכא כמה תרוצים

א. ע"פ מה שכתב במזרחי וכן בדברי דוד לטוירי זהב דאיתא במכילתא על הפסוק ותען להם מרים "מגיד הכתוב שכשם שאמר משה שירה לאנשים, כך אמרה מרים שירה לנשים, והמכוון מדבריהם, לפי דעתי הוא, להודיע שלא הפסוק הראשון בלבד אמרה מרים עם הנשים, אלא כשם שאמר משה כל השירה כלה לאנשים, כך אמרה מרים כל השירה כלה לנשים, אלא שהכתוב קצר וכתב הפסוק הראשון ממנה, והשאר סמך על השירה הנזכרת, לפי הנ"ל אתי שפיר, מעדני אשר.

ב. הרי כל המטרה של יציאת מצרים זה היה כדי לקבל התורה כמו דכתוב בפרשת שמות פרק ג' בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה, א"כ בשלמא הגברים אמרו שירה על הצלת עצמם דהיינו יקבלו את התורה, אבל נשים לא רצו לשמוח ולומר שירה, שהרי הם לא קבלו את התורה ובלי תורה מה השמחה, אבל כשראו שסוסי פרעה טבעו בים, נתקשו הנשים מדוע נגזר מיתה על הסוסים מה עשו הסוסים, הרי רק המצריים עשו צרות לישראל ומדוע נענשו הסוסים, אלא מזה דחייבת שנענשו גם הסוסים רואים שמי שמסייע לשני הוא כמו שהוא עשה את הדבר, ולכן הסוסים שהם סייעו למצרים שהרי המצריים רכבו עליהם לכן נענשו, וכשראו הנשים את זה התחילו לומר שירה, דגם לנשים כתוב בגמ' שמקבלים שכר בגלל שהם מסייעים כמבואר בגמ' ברכות י"ז ע"א וכן סוטה כ"א אמר ליה רב לרבי חייא נשים במאי זכין ובאקרויי בנייהו לזבי כנישתא, ובאתנויי גבריהו בי רבנן, ונטוין לגבריהו עד דאתו מבי רבנן, א"כ נמצא דמסוסי פרעה ילפינן דלנשים יש נמי חלק בתורה, ובה מובן מדוע כתוב "ותען" להם מרים דלכאורה קשה מי שאל אותם שאלה שהיה צריכים לענות, אלא שהגברים אמרו לנשים שאין להם לומר שירה כיון שהם לא שייכים בתורה, על זה ענתה להם מרים שירו לה' אנו כן יכולים לומר שירה, משום דמסוסי פרעה חזינן שמי שעוזר לשני הוא כמו השני שעושה את הדבר, כך תירץ בפרדס יוסף בפרשת בשלה בשם הבית יצחק.

ובזה מסבירים המפרשים: הא דכתוב בשיר השירים א' ט' "לססתי ברכבי פרעה דמיתין רעית" דלכאורה קשה מדוע דמתה האשה לסוסי פרעה, מה הדמיון אלא דהכוונה לומר דכמו שסוסי פרעה נחשבו כמו המצריים ממש כיון שסייעו א"כ רעיתי שמסייעת בבית לגדל את הילדים ועוזרת לבעל היא כמו שלמדה בעצמה, כך כתב הפני מנחם בספרי.

והנה איתא בגמרא סנהדרין ל"ז ע"מ א' "כפלה הרמון רקתך" אפילו ריקנים שבך מלאים מצוות כרמון, והקשו המפרשים איך אפשר לומר על אדם שהוא מלא מצוות כרמון שהוא ריקן, ומתיר הבן איש חי דריקנים שבך הכוונה על נשות ישראל שהם ריקנים ממצוות לימוד התורה, ואפילו הכי הם מלאים במצוות התורה, כיון שהם מסייעות לבעליהן ללמוד תורה, כך כתב בספרי בן יהוידע מגילה י"ז ע"א א'

ג. לאנשים היה ההצלה נס, כי לא היה להם זכות להינצל, רק בשביל נשים צדקניות נגאלו, אבל בנשים היו בידם זכות, א"כ עיקר הנס היה להם טביעת מצרים, ולכן שררו רק על טביעת מצרים, כך תירץ בתפארת יהונתן בפרשת בשלה, ע"ש עוד כמה תרוצים.
ד. כיון דלא גזרו להשליך, רק את הזכרים ליאור, א"כ מסתמא ראו שאין הבנות לוקים במים, לכן לא היה להם לומר שירה על שניצלו לכן לא אמרו שירה על גאולת עצמן, רק על זה שסוסי פרעה טבעו, כך תירץ בתפארת יהונתן בפרשת בשלה.

מדוע נענשו סוסי פרעה שטבעו בים הרי הם לא עשו שום רעה ליהודים?

בפרשת ט"ז א' סוס ורכבו רמה בים. פירש"י שניהם קשורים זה בזה והמים מעלין אותם לרום ומורידין אותם לעומק ואינן נפרדין.

יש להקשות: מדוע נענשו סוסי פרעה שטבעו בים, הרי הם לא עשו שום רעה ליהודים, כך הקשה בהדר זקנים בפרשתן, וכן החתם סופר בפרשתן, וכן בשם משמואל פרשת בשלה

איכא כמה תרוצים

א. לפי שאמר הקדוש ברוך הוא אל המצרי למה רדפת אחרי בני ישראל, א"ל הסוס נהגני בעל כרחי, אמר לסוס למה רדפת אחרי בני ואמר הסוס המצרי נהגני ברגליו במגיפים בעל כרחי, בהה הקדוש ברוך הוא ודנם יחד, כך תירץ בהדר זקנים בפרשתן.

ב. שלא יאמרו זאת הבהמה שרכבו עליה המצרים ונטבעו, על דרך "וגם את הבהמה תהרגו" סנהדרין נ"ד והטעם כי אין זה כבודו של מקום יתב"ש על דרך כי קללת אלהים תלוי דברים כ"א כ"ג, כך תירץ בחתם סופר החדש בפרשתן.

ג. נראה דמצרים ששעבדו בישראל וכבר מתו קודם יציאת מצרים בודאי לא נפטרו מהקונש והצער שהיו ליתר חבריהם המצרים בים סוף, ועל כן נראה שנתגלגלו בסוסים שהיו על הים, כך תירץ בשם משמואל פרשת בשלה.

ג. מזה דחזינן שנענשו גם הסוסים רואים שמי שמסייע לשני הוא כמו שהוא עשה את הדבר, ולכן הסוסים שהם סייעו למצרים שהרי המצריים רכבו עליהם לכן נענשו, כך תירץ בפרדס יוסף בפרשתן.

ישמח משה במתנת חלקו

הצטרף למאות בתים בעם ישראל ברחבי תבל

שלומדים בשולחן שבת

הספר שמביא ידיעת בהלכות שבת

במתיקות ובבהירות נפלאה

כמו שהעידו הרבה משפחות

ספר מעדני אשר

על הלכות שבת חלק א'

מהדורת ידידנו

הרב יצחק משה צימרמן שליט"א

ליווין

מאות חקירות מענינות

על כל המצוות עשה של שבת קודש